ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 3822/1 од 22.11.2021. године изабране смо у Комисију за припрему извештајима о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор **доцента за ужу научну област Туркологија**, предмети **Османски језик** и **Османска дипломатика са палеографијом**.

На конкурс објављен у листу „Послови“ бр. 963 од 8.12.2021. године јавио се један кандидат, **др Ирена Колај Ристановић**, асистент на Катедри за оријенталистику Филолошког факултета у Београду. Комисија је прегледала конкурсну документацију коју је кандидаткиња предала, а која се састоји од пријаве, биографије, Извода из Матичне књиге рођених, Извода из матичне књиге венчаних, Уверења о држављанству, оверене фотокопије Диломе о стеченом високом образовању на Филолошком факултету у Београду, оверене фотокопије Уверења о завршеним мастер академским студијама на Филолошком факултету у Београду, оригинала Потврде о одбрањеној докторској дисертацији на Филолошком факултету у Београду, списка објављених радова од последњег избора, објављених радова и Изјаве о изворности, те има част да Изборном већу Филолошког факултета поднесе следећи

И З В Е Ш Т А Ј

Биографија кандидата

Ирена Колај Ристановић је рођена у Београду 23.09.1981. године, где је завршила основну школу и гимназију. Уписала је студије на Филолошком факултету, Група Оријентална филологија, школске 2000/2001. године које је завршила 12.10.2005. године са просечном оценом 8.00. Године 2010. одбранила је мастер рад на тему „Документи породице Вељковић на османском језику“ (ментор проф. др Љиљана Чолић) на Филолшком факултету Универзитета у Београду. Докторске академске студије уписала је на истом факултету 2017. године. Докторску дисертацију „Културни идентитет муслимана у Београду 1841-1867“ (ментор проф. др Мирјана Маринковић) одбранила је 27. септембра 2021. године и стекла звање доктора филолошких наука.

Ирена Колај Ристановић је од 2008. до 2019. године радила у Историјском архиву Београда у Сектору за обраду и коришћење архивске грађе. Од 1. априла 2019. године запослена је на

Катедри за оријенталистику Филолошког факултета у Београду – Група за турски језик, књижевност и културу у звању асистента. Држи часове вежбања из следећих предмета: Практикум из османског језика 1, Практикум из османског језика 2, Практикум из османског језика 3, Практикум из османског језика 4, Турска књижевност 1, Турска књижевност 2, Турска књижевност 3, Турска књижевност 4.

Како сама кандидаткиња наводи, њена интересовања обухватају културни идентитет Османлија/муслимана у 19. и првој половини 20. века на територији бивше Југославије. Шире поље њеног научног занимања тиче се примене шеријатског права у Османском царству и његовог наслеђа у постосманском периоду. Посебно се бави изворима на османском турском језику на основу којих је објавила више запажених научних студија.

Библиографија кандидата

Радови од стицања звања асистента 2019. године до данас:

Докторска дисертација (М70)

1. *Културни идентитет муслимана у Београду 1841-1867“*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2021.

Књиге:

1. *Статус вакуфских добара у Кнежевини Србији (1878-1882): прилог проучавању османске баштине,* Издавачко предузеће „Филип Вишњић“, Друштво за урбану историју, Београд 2020, 269 стр. ISBN 978-86-6309-240-2 **(М 42)**

Радови у часописима:

1. „Настава турског и арапског језика у Шеријатској гимназији у Сарајеву 1926/1927. године“, *Језици и културе у времену и простору; тематски зборник,* IV/2, ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, Предраг Мутавџић, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад 2020, 359-368 ISBN 978-86-6065-615-7 **(М 14)**
2. „„Гајрет“ о садржају школских уџбеника и утицају на муслиманску омладину; прилог проучавању међурелигијског дијалога у Краљевини СХС/Југославији“, *Гласник Етнографског института САНУ,* LXVIII/3, Етнографски институт САНУ, Београд 2020, 725-749. DOI: https://doi.org/10.2298/GEI2003725K **(М 24)**

3. “The Infulence of Entries of “Political Dictionary” of Vladimir Jovanovic on a Stand of Serbian People about Ottoman Turks”, *ЛИТЕРАТУРНАТА ПЕРИФЕРИЯ: ПАМЕТ И УПОТРЕБИ: Сборник с доклади от международна научна конференция проведена в Софииския университет „Св. Климент Охридски“, 4-5 ноември 2019. го,* ур. Владимир Игнатов, София 2020, 237-246. ISBN 978-954-07-5115-3 **(M 33)**
4. „Muslimanka i hrišćanka u Kneževini Srbiji u XIX veku: između verskog zakona, državnih propisa, tradicije i stereotipa“, *Journal of Balkan Studies,* 1/2, July 2021, 23-53**.** **DOi:** http://doi.org/10.51331/A009

Учешће на конференцијама:

1. „Исламско образовање у Краљевини СХС/Југославији: анализа наставног програма и рада Велике медресе краља Александра I у Скопљу [1918-1930]“, *Језици и културе у времену и простору 10: програм и књига сажетака,* 20-21. новембар 2021, Филозофски факултет, Нови Сад, 83.

Оцена радова

Докторска дисертација Ирене Колај Ристановић „Културни идентитет муслимана у Београду 1841-1867“ заснована је на марљивом и минуциозном истраживању превасходно османске рукописне грађе похрањене у више институција Републике Србије и Републике Турске, архивским документима на српском језику, литератури на српском, турском и енглеском језику. Као што је комисија једногласно констатовала, Ирена Колај Ристановић је успела да у потпуности осветли културни идентитет муслиманског становништва у Кнежевини Србији у једном за њега врло сложеном раздобљу у којем више нису представљали доминантан друштвени слој. У мери у којој су то дозвољавали извори и литература, реконструисан је њихов материјални положај, степен културног развитка, начин живота, обичаји, књижевност и духовност, као и односи са већинским српским становништвом. Међу београдским муслиманима било је више књижевника, верских лица, уметника, учитеља, занатлија. Пишући ову докторску дисертацију, Ирена Колај Ристановић је показала велики труд и акрибичност, те способност да критички приступа изворима и литератури и да их користи у циљу поткрепљивања својих хипотеза и ставова. Посебно је за похвалу рад кандидаткиње на османским турским изворима првог реда који су приложени у дисертацији и обрађени према свим захтевима савремене османске дипломатике.

Као резултат, Ирена Колај Ристановић је успела да испуни циљеве својих истраживања и пружи целовиту слику живота муслиманског живља у Београду 1841-1867. године. Тако је том дисертацијом утврђена етничка структура Београда 1841-1867, материјални и социјални положај муслимана, њихов културни и образовни ниво, традиција, обичаји, извршена анализа српско-муслиманских односа после стицања аутономног статуса Кнежевине Србије и реконструкција живота и свакодневице београдске тврђаве и вароши 1841-1867. године.

Монографија *Статус вакуфских добара у Кнежевини Србији (1878-1882): прилог проучавању османске баштине* је још један показатељ свестраних интересовања Ирене Колај Ристановић и њене спремности да до танчина истражи тему коју је поставила. За писање ове књиге коришћена је архивска грађа Архива Србије – фонд Министарства иностраних дела која се односи на рад Мешовите српско-турске комисије за државна и вакуфска добра 1880-1887. године. Сама грађа, по речима ауторке, није сређена, због чега је истраживање било у великој мери отежано. У књизи је систематично обрађен појам вакуфа као богоугодног дела, вакуфнаме и вакуфских дефтера. Дат је шеријатско-правни оквир за оснивање вакуфа, те врсте вакуфа који постоје на територији Србије (мектеби, медресе, библиотеке, џамије), рад Мешовите српско-турске комисије. Књига обилује прилозима, илустрацијама, графиконима, сликама и фотографијама, што је чини занимљивом и широј публици. Треба истаћи велики труд Ирене Колај Ристановић да новим сазнањима базираним на архивској грађи на османском турском и српском језику допуни и обогати постојеће увиде у османску културну баштину на српском тлу.

Радови објављени у часописима такође доказују да је Ирена Колај Ристановић превасходно заинтересована за културна и просветна питања од значаја за муслиманску популацију у 19. и првој половини 20. века.

У раду „Настава турског и арапског језика у Шеријатској гимназији у Сарајеву 1926/1927. године“, ауторка се бави планом и програмом на основу којих су предавани турски и арапски језик у Шеријатској гимназији у Сарајеву школске 1926/1927. године. У раду је констатовано да наставни план није могао да обезбеди подробније изучавање арапског и турског језика и књижевности писаних на тим језицима због малог фонда часова, али да је ипак делимично задовољавао потребе ученика који су превасходно учили верске прописе о верским дужностима. Ирена Колај Ристановић сматра да се „наставни модел

Шеријатске гимназије ипак може сматрати квалитетним са становишта садржаја наставног плана, традиције и посвећености изучавању ова два језика.“

Рад „„Гајрет“ о садржају школских уџбеника и утицају на муслиманску омладину: прилог проучавању међурелигијског дијалога у Краљевини СХС/Југославији“, доноси занимљиву анализу реаговања муслиманских верских ауторитета (илмије) и културно-просветног друштва „Гајрет“ о школским уџбеницима (углавном читанкама или уџбеницима историје) за које се сматрало да имају негативан утицај на муслиманску омладину или да не приказују на адекватан начин исламску религију. По мишљењу друштва „Гајрет“ поједини садржаји у уџбеницима доводе у „забуну муслиманску омладину“. Ауторка је истакла тежњу Краљевине СХС/Југославије за превазилажење неравномерног културног развоја у земљи и културног примитивизма у духу интегралног југословенства и савремене просвете. Културно-просветно друштво „Гајрет“ је дало низ примера из уџбеника основних и средњих школа који су шкодили образовању муслиманске омладине, попут песама о Светом Сави, слика са свињама, дефинисања ислама као турске вере и изједначавања југословенских муслимана са Турцима, мноштво текстова о хришћанству који су „апсолутно неподесни за муслиманску децу“ итд. Ирена Колај Ристановић је у овом раду истакла спремност државе да пропише јединствене школске уџбенике за целу земљу, мада то у пракси није ишло једноставно и лако. У сваком случају, рад је занимљив и илустративан пример функционисања просвете у југословенској мултиконфесионалној средини.

The Infulence of Entries of “Political Dictionary” of Vladimir Jovanovic on a Stand of Serbian People about Ottoman Turks” је штампано саопштење са међународне научне конференције одржане на Универзитету Св. Климент Охридски у Софији. У том раду Ирена Колај Ристановић је посветила пажњу „Политичком речнику“ Владимира Јовановића у оквиру којег је овај српски либерални интелектуалац издвојио више одредница посвећених Турцима. За писање овог рада коришћен је Лични фонд Владимира Јовановића из Историјског архива Београда, чиме је Ирена Колај Ристановић још једном показала страст и љубав према архивским истраживањима и открићима. Ауторка је посебно нагласила разлике у гледању на Турке између Вука Караџића и Владимира Јовановића. Приступ Владимира Јовановића је базиран на научној литератури, а не на „српској традиционалној књижевности, сачуваним списима или народним песмама тога времена“.

У раду „Муслиманска и хришћанка у Кнежевини Србији у XIX веку: између верског закона, државних прописа, традиције и стереотипа“, Ирена Колај Ристановић истражује живот и положај муслиманских и хришћанских жена, брачне односе, ступање у брак, шеријатско брачно право, црквене каноне и државне законе који су регулисале муслиманску, односно хришћанску брачну заједницу. Ауторка је констатовала да је брак муслимана био скривенији од очију јавности, док је хришћански брак у српском друштву подређивао интимне интересе колективним. У раду је дат низ занимљивих примера и поређења живота муслиманске и хришћанске жене, њихових обичаја, навика, имовине и статуса у друштву.

Докторска дисертација и објављена књига Ирене Колај Ристановић, као и анализирани посебни радови плод су врло темељног истраживања извора и литературе. Сваки рад доноси нови приступ одабраној теми на основу неистражене грађе, што им даје статус оригиналних научних радова. Ирена Колај Ристановић пише веома зрело и на адекватном академском нивоу.

Ирена Колај Ристановић је показала велики ентузијазам у раду са студентима на часовима вежби које са успехом већ три године држи. Њен укупан ангажман и посвећеност османистици гарантују да ова научна дисциплина има будућност.

Оцена приступног предавања

На основу Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду од 14. 9. 2016. године и Одлуке о измени и допуни Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду од 21. 6. 2017. године, Комисија за оцену приступног предавања у поступку избора једног доцента за наставно-научну област Туркологија, предмети Османски језик и Османска дипломатика са палеографијом, у саставу др Мирјана Маринковић, ред. професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, др Љиљана Чолић, ред. професор Филолошког факултета Универзитета у Београду у пензији и др Драгана Амедоски, виши научни сарадник Историјског института у Београду, саставила је 25.01.2022. Записник о приступном предавању кандидаткиње др Ирене Колај Ристановић.

Др Ирена Колај Ристановић је у поступку избора у звање и на радно место доцента за ужу научну област Туркологија, предмети Османски језик и Османска дипломатика са палеографијом, одржала приступно предавање дана 25. 01. 2022. године са почетком у 12 сати у читаоници Катедре

за оријенталистику Филолошког факултета Универзитета у Београду. Тема приступног предавања кандидаткиње др Ирене Колај Ристановић била је „Вакуфи као просветне институтције у Османском царству – пример Мундерисе вакуфа у Косовском вилајету почетком 20. века“. У складу са чл. 7. Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду, Комисија је приликом приступног предавања оцењивала припрему предавања, структуру и квалитет садржаја предавања, као и дидактичко-методички аспект извођења предавања. Приступно предавање др Ирене Колај Ристановић Комисија је једногласно оценила оценом 5 (пет).

Закључно мишљење и предлог Комисије

Имајући у виду комплетну документацију и радове, Комисија закључује да др Ирена Колај Ристановић у потпуности испуњава све суштинске и формалне услове за избор у звање доцента за научну област Туркологија, предмети Османски језик и Османска дипломатика са палеографијом. Због тога са великим задовољством предлаже Изборном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да изабере др Ирену Колај Ристановић у звање доцента за научну област Туркологија, предмети Османски језик и Османска дипломатика са палеографијом.

Београд, 25. 01. 2022.

Чланови Комисије:

_____

др Мирјана Маринковић, ред. професор

_____

др Љиљана Чолић, ред. професор

_____

др Драгана Амедоски, виши научни сарадник